

การใช้สมุนไพร อายุรเวท รักษา มะเร็ง

รองศาสตราจารย์ ดร.อัมมบุญ วัลลิสุต

ภาควิชาเภสัชวินิจฉัย คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การรักษาผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งตามทฤษฎีการแพทย์แผนตะวันตก มี ๒ วิธีหลักที่ปฏิบัติกันแพร่หลายคือการใช้รังสี และการใช้เคมีบำบัด ซึ่งทั้งสองวิธี ต่างก็ใช้หลักการเดียวกันคือทำลายเนื้อร้าย แต่ทั้งนี้ไม่สามารถเลือกทำลายเฉพาะเนื้อร้ายได้ เซลล์ดีจำนวนมากต้องถูกทำลายไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เซลล์ที่มีการแบ่งตัวเร็วเช่น เซลล์ผม เซลล์ผิวหนัง เซลล์เยื่อทางเดินอาหาร และเซลล์เม็ดเลือดในไขกระดูก จึงเกิดผลข้างเคียงตามมาเช่น ผมร่วง แผลในปาก ท้องเดิน คลื่นไส้ อาเจียน อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร โลหิตจาง เม็ดเลือดขาวต่ำเสี่ยงต่อการติดเชื้อ เกิดเลือดต่ำทำให้เลือดออกง่าย อีกทั้งผู้ป่วยยังมีโอกาสที่จะกลับมาเป็นอีก จากการกระจายตัวของเซลล์มะเร็ง โดยเหตุนี้จึงมีผู้ป่วยตายด้วยโรคมะเร็งปีละ ๕๐,๐๐๐ คน นับเป็นการสูญเสียทรัพยากรเนื่องจากเคมีบำบัดล้วนเป็นยาฆ่าทั้งสิ้น ยังไม่นับถึงค่าใช้จ่ายในส่วนบุคลากรที่ต้องใช้เวลาในการอภิบาลผู้ป่วยเหล่านี้เป็นเวลานาน แต่ไม่สามารถช่วยชีวิตบุคคลเหล่านั้นได้

มะเร็งนับเป็นโรคที่ร้ายแรงและคร่าชีวิตผู้คนมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 ต่อเนื่องมาจนถึงศตวรรษที่ 21 นับเป็นสาเหตุสำคัญในการเสียชีวิตในอเมริกา (ร้อยละ 25) ปัจจุบันมีผู้แสวงหาแนวทางอื่นในการรักษามากขึ้น เช่นจากการแพทย์อายุรเวทของอินเดียที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อนพุทธกาล ในตำราอายุรเวทได้มีการกล่าวถึงมะเร็งว่าเป็นเนื้องอกที่เกิดจากการอักเสบหรือไม่อักเสบก็ได้ อาจเกิดจากความไม่สมดุลย์ของระบบ วาตะ (ระบบประสาท) ปิตตะ (ระบบโลหิตดำ) หรือเสมหะ (ระบบโลหิตแดง) หนึ่งหรือ สองระบบ เป็น benign neoplasm แต่ถ้าเกิดจากความผิดปกติของทั้งสามระบบจะกลายเป็น malignant tumour หรือเนื้อร้ายนั่นเอง

สาเหตุของการเกิดมะเร็งนั้นตำราอายุรเวทได้กล่าวถึงการบาดเจ็บของผิวหนังที่หกรัเรียกว่า โรหิณี (epithelium) ของกล้ามเนื้อและหลอดเลือด ซึ่งเกิดจากการใช้ชีวิตที่ผิดพลาด การกินอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ สุขอนามัยที่ไม่ดี และ พฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องอันก่อให้เกิดความไม่สมดุลย์ของระบบในร่างกาย (dosha) นำไปสู่การเกิดเนื้องอก ในแต่ละคนเกิดมะเร็งแตกต่างกันไปแล้วแต่ปัจจัยเสี่ยงและพันธุกรรมซึ่งทำให้แต่ละคนมีการตอบสนองต่ออาหารชนิดเดียวกันได้ต่างกัน (ขึ้นอยู่กับ dosha ของแต่ละคน) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงของระบบในร่างกายได้แก่

1. สิ่งกระตุ้นระบบวาตะ การกินรสขม รสเผ็ด หรือรสฝาดมากเกินไป อาหารแห้ง หรืออยู่ในสภาวะเครียดมากเกินไป
2. สิ่งกระตุ้นระบบปิตตะ การกินรสเปรี้ยว รสเค็มมากเกินไป อาหารทอด หรืออยู่ในสภาวะโกรธมากเกินไป
3. สิ่งกระตุ้นระบบเสมหะ การกินรสหวานมากเกินไป อาหารมัน หรือชอบอยู่ในที่ๆ ฝน

4. สิ่งกระตุ้นระบบเลือด (rakta) กินอาหารที่เป็นกรดหรือเป็นด่างมากเกินไป อาหารทอดหรือย่าง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อารมณ์โกรธหรือโศกเศร้ามากเกินไป การตากแดดจัดหรือทำงานภายใต้ความร้อนนานไป
5. สิ่งกระตุ้นระบบกล้ามเนื้อ (mamsa) การกินอาหารจำพวกเนื้อ ปลา โยเกิร์ต นมและครีมมากเกินไป การนอนกลางวัน และการกินมากเกินไป
6. สิ่งกระตุ้นระบบไขมัน (medo) การกินอาหารประเภทน้ำมัน อาหารหวาน แอลกอฮอล์และความขี้เกียจ

หลักของการรักษามี 4 อย่างคือ บำรุงสุขภาพ (health maintenance) รักษาโรค (disease cure) การคืนสู่สภาพปกติ (Rasayana /restoration of normal function) จิตวิญญาณ (spiritual approach) หลักที่สำคัญคือต้องหาสาเหตุของการเจ็บป่วยที่ทำให้เกิดการขาดความสมดุลและแก้ไขส่วนขาดและลดส่วนเกิน โยทัวไปจะเป็นส่วนประกอบของสมุนไพรหลายๆชนิด ซึ่งจะเข้าไปช่วยระบบการทำงานของอวัยวะต่างๆของร่างกายพร้อมๆกันและบำรุงร่างกายไปด้วย สมุนไพรสามารถออกฤทธิ์ต่างๆ ดังนี้ ระวังการสร้างเส้นเลือดใหม่ (antiangiogenesis) ยับยั้งการเจริญของเซลล์มะเร็ง (antiproliferative) ระวังการอักเสบซ่อมแซม DNA ต้านออกซิไดส์ กำจัดอนุมูลอิสระ ยับยั้งจุลชีพ เป็นต้น สมุนไพรต่อไปนี้ล้วนมีผลการทดสอบที่เป็นประโยชน์ต่อการรักษามะเร็ง

ฟ้าทะลายโจร (*Andrographis paniculata*) ในอินเดียใช้กันมานานรักษาไทฟอยด์ แก้อักเสบ แก้มาเลเรีย กระตุ้นภูมิคุ้มกัน สารสำคัญคือ andrographolide สามารถยับยั้งเซลล์มะเร็งได้หลายชนิด

มะตูม (*Aegle marmelos*) สารจากผลมะตูมสามารถยับยั้ง thyroid cancer และมีฤทธิ์ยับยั้งไวรัสและต้านการอักเสบ

บัวบก (*Centella asiatica*) มีสาร asiaticoside ที่ช่วยให้แผลเรื้อรังหายได้เร็วขึ้น เพิ่มภูมิคุ้มกัน และในบราซิลมีการใช้เพื่อรักษามะเร็งมดลูก

ขมิ้น (*Curcuma longa*) สารสำคัญคือ curcumin มีฤทธิ์ต้านออกซิไดส์และต้านการอักเสบที่แรง สามารถทำให้เกิดการตายของเซลล์มะเร็งหลายชนิดเช่น ผีเสื้อ ลำไส้ใหญ่ กระเพาะ ลำไส้เล็ก รังไข่ และยังมีฤทธิ์ต้านไวรัส แบคทีเรียและราอีกด้วย

หญ้างวงช้างดอกขาว (*Heliotropium indicum*) อายุรเวทใช้ใบในการรักษาไข้ ลมพิษ แผล การอักเสบเฉพาะที่ กลาก ปวดข้อ (rheumatism) มีอัลคาลอยด์ Indicine-N-oxide ที่มีฤทธิ์ยับยั้งเนื้องอก มีการทดลองทางคลินิกในลิ่วคีเมีย และ solid tumour

ว่านหางจระเข้ (*Aloe vera*) มีสาร aloe-emodin ที่กระตุ้น macrophage ให้กำจัดเซลล์มะเร็ง และยังมี acemannan ช่วยกระตุ้นภูมิคุ้มกัน ว่านหางจระเข้ช่วยกระตุ้นการเจริญของเซลล์ปกติและยับยั้งการเจริญของเซลล์มะเร็ง

Rubia cordifolia พืชตระกูลเดียวกับกาแฟมีมากในอินเดียตอนใต้ สารสกัดจากพืชนี้มีฤทธิ์ต้านออกซิไดส์และกระตุ้นภูมิคุ้มกัน และต้านมะเร็งหลายชนิดเช่น leukemia, ascetic carcinoma, melanoma, lung and large intestinal tumour เป็นต้น

Whitania somnifera หรือ **Indian ginseng** เป็น adaptogen ที่ช่วยทำให้ร่างกายทำงานได้เป็นปกติ โดยผ่าน Hypothalamic Pituitary Adrenal (HPA) axis มีสารสำคัญคือ withanolide ซึ่งมีฤทธิ์เสริมภูมิคุ้มกัน และสามารถยับยั้งเซลล์มะเร็งผิวหนัง

กะเพรา (*Ocimum sanctum*) เป็นสมุนไพรที่ใช้ในการแพทย์โบราณหลายระบบ เช่นอายุรเวท สัณธา ยูนาไน กรีก โรมัน เป็นต้น ใช้ในระบบทางเดินอาหาร ทางเดินหายใจ หัวใจ ผิวหนัง ฯลฯ

ทุเรียนเทศ (*Anona muricata*) สาร acetogenin จากผลทำให้เซลล์มะเร็งตายได้

ลูกใต้ใบ/หญ้าใต้ใบ (*Phyllanthus niruri/amarus*) เป็นที่รู้จักว่าเป็น stonebreaker และมีการใช้แพร่หลายทั่วโลก ในระบบปัสสาวะและน้ำดี ตับอักเสบ หวัด วัณโรค และโรคจากไวรัสอื่นๆ

ดีปลี (*Piper longum*) มี piperine ซึ่งมีฤทธิ์ต้านออกซิไดส์ทั้ง in vitro และ in vivo จึงเป็นส่วนประกอบของตำรับยารักษามะเร็งของอายุรเวท

Podophyllum hexandrum เป็นพืชบนเทือกเขาหิมาลัย มีสาร podophyllin และ podophyllotoxin ซึ่งยับยั้งการแบ่งตัวของเซลล์มะเร็งหลายชนิด เช่น sarcomas, adenocarcinoma และ melanoma มีการเตรียมอนุพันธ์และใช้เป็นยารักษามะเร็งตับคือ etoposide

บอระเพ็ด (*Tinospora cordifolia*) สารสำคัญจากบอระเพ็ดกระตุ้นภูมิคุ้มกันโดยการเพิ่มระดับเม็ดเลือดขาว และสามารถลดขนาดเนื้องอกได้ 58.8% เทียบเท่า cyclophosphamide

รักขณ (*Semecarpus anacardium*) ผลของรักขณมีการใช้ในอายุรเวทเพื่อรักษามะเร็ง มีงานวิจัยแสดงว่าสารสกัดคลอโรฟอร์มมีฤทธิ์ต้านมะเร็งและยืดอายุในกรณี leukemia, melanoma และ glioma ในสัตว์ทดลองที่ถูกเหนี่ยวนำให้เป็นมะเร็งตับสารสกัดจากรักขณทำให้น้ำเนื้อเยื่อตับเป็นปกติ ยาเตรียม anacartin forte นิยมใช้รักษามะเร็งหลอดอาหาร chronic myeloid leukemia, urinary bladder และมะเร็งตับ

ยังมีสมุนไพรอีกมากที่มีฤทธิ์ในการยับยั้งเซลล์มะเร็งโดยตรงหรือช่วยระงับอาการข้างเคียงต่างๆ ของผู้ป่วยมะเร็งซึ่งรอผลการสนับสนุนจากงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์